

Forord

Denne boken er sluttproduktet av flere års utforskning av status for ytringsfriheten i Norge. Boken har blitt til i en periode der ytringsfriheten stadig har vært på dagsorden. Debattene er preget av sterke meninger, som gjerne står steilt imot hverandre, om hvordan ytringsfriheten bør forstås og beskyttes i en digitalisert offentlighet med høy puls og u(v)ant rekkevidde.

Ikke mindre enn to offentlige ytringsfrihetsutvalg har blitt satt ned i løpet av perioden denne boken har vært under arbeid. Vi håper begge utvalg vil ha nytte av boken. Ikke minst håper vi at vi ved å gå empirisk til verks kan bidra med ny innsikt om at det er en bred oppslutning om ytringsfrihetens prinsipper i Norge, samtidig som ulike grupper har ganske ulike erfaringer og oppfatninger når det gjelder muligheten til å ytre seg fritt i praksis, og hvordan det står til med tilgangen til troverdig informasjon med ulike perspektiver.

Boken er siste tilskudd til en rekke tidligere utgivelser om ytringsfrihet og offentlighet i perioden 2013–2021, via prosjekter der Fritt Ord har vært oppdragsgiver. I boken tar vi med oss innsikter fra disse arbeidene, men bygger i hovedsak på det tredje forskningsprosjektet på oppdrag fra Fritt Ord. Denne gangen har vi gjentatt og videreutviklet befolkningsundersøkelsen og i tillegg satt et nytt søkelys på informasjonsfrihet og rommet for kunnskap gjennom studier av et endret medielandskap og forskeres rolle og erfaringer. Med utgangspunkt i ny empiri om den norske befolkningens opplevelser av og syn på ytringsfrihet, samt unike data om ytringsfrihet i academia, gir boken et aktuelt og nyansert bilde av hvordan ytringskulturen og ulike normer og grenser for offentlige ytringer er i bevegelse.

Vi ønsker å takke alle dem som har bidratt med støtte, kunnskap og kommentarer – gjerne kritiske – underveis i dette arbeidet. Først og fremst vil vi takke Fritt Ord for initiativ og økonomisk støtte til både dette nyeste og de foregående forskningsprosjektene. En spesiell takk til Bente Roalsvig for et fruktbart, alltid engasjerende og effektivt samarbeid.

I en tidlig fase av forskningsprosjektet hadde vi stor glede og nytte av en egen ekspertgruppe som drøftet begrepet ytringsfrihet fra ulike vinkler med oss, kommenterte forskningsdesign og innledet om sine perspektiver på offentlighet og ytringsfrihet. En stor takk til Mohammed Abdi, Mette Andersson, Cathrine Holst, Kjetil Jakobsen, Nazneen Kahn-Østrem, Helge Rønning, Helge Svare, Sylo Taraku, Asle Toje og Jon Wessel-Aas.

Et av hovedpoengene med denne boken har vært å bidra til debatten om ytringsfrihet med utgangspunkt i ny empiri, og særlig arbeidet med innhenting, bearbeiding og analyse av nye data om forskeres holdninger og erfaringer har vært et krevende og inspirerende nybrottsarbeid. For å få til en slik studie har vi samarbeidet med Forskerforbundet, Norsk Tjenestemannslag og Den norske legeforening: Tusen takk for støtte og innspill!

Studien ville ikke blitt noe av uten at alle respondentene som har deltatt, både i befolkningen og blant norske forskere, hadde satt av tid til å fylle ut spørreskjema. Stor takk til dem. Vi retter også en særskilt takk til de forskerne som har stilt opp til intervju i en ellers hektisk arbeidshverdag – og det midt i koronapandemiens særegne utfordringer.

I arbeidet med å behandle og analysere dataene har vi videre fått helt nødvendig hjelp av våre høyt kvalifiserte vitenskapelige assistenter. Tusen takk til Ulrik Finstad, Andrea Csaszni Rygh og Gard Løken Frøvoll for hjelp til smått og stort gjennom store deler av prosjektperioden, og til Amanda Tallis og Julie Brevik Kolstad for jobben med å transkribere intervjuer.

To anonyme fagfeller har lest og kommentert alle kapitler grundig. Tusen takk til dem for innsiktsfulle poenger og merknader som vi håper og tror har bidratt til å styrke boken i en siste runde. Stor takk også til Henning Finseraas og Silje Marie Tellmann for gjennomlesning og nyttige kommentarer til to av bokens kapitler i sluttspurten.

Tusen takk til våre redaktører i Universitetsforlaget, Pål Halvorsen og Heidi Norland, som har gitt tekstene i denne boken et tiltrengt og profesjonelt utenfrablikk – på både form og innhold. Pål og Heidi har gjennom grundige kommentarer og gode tips lært oss mye om forskningsformidling, og vi håper boken bærer preg av det.

All hjelp til tross, sluttproduktet er selvsagt vårt ansvar og resultatet av et kollektivt forskerarbeid der samtlige forfattere har bidratt til at boken har blitt en sammenhengende fortelling om ytringsfrihetens vilkår i Norge. En stor innsats fra alle, preget av engasjerende diskusjoner og kritiske og konstruktive innspill til hverandres arbeider, har gjort dette til et morsomt og takknemlig lagarbeid.

Oslo, januar 2022

Marte Mangset, Arnfinn H. Midtbøen & Kjersti Thorbjørnsrud